

կոչուեցան Փայլար. իսկ Հ. Քաջունի ի վա-
ղուց գանձեք Թիթղոն կոչած է: Երկուքն
ալ հաւասարապէս կրնան ընդհանուել իբր
հայերէն ընտիր, ներդաշնակ ու լաւ կազ-
մուած բառեր: Հ. Քաջունի նոյն հանքերը
Թիթղոն կոչելու համար, հետեւեալ պատեա-
նարանութիւնն կը գրէ «... դիրաւ հե-
ձանի ի նորբ Թիթղուն առաձգականն և
գիրակորս, աստի և ի հայումս պատշաճ
վարկայ կոչել Թիթղոն»: Փայլար բառը գոր-
ծածուած է նորայրի բառարանին և ու-
րիշ մի քանի ուսումնական դասագրոց մէջ:
Նոյնպէս այս բառն անիմաստ կերպով կազ-
մուած չէ. եւրոպական բառն Mica որ լա.
Micare = Փայլել արմատականէն ելնելով,
Թարգմանաբար շատ յարմարութեամբ Փայ-
լար կոչուած է:

Այս երկու հոմանիշները որչափ որ ներ-
դաշնակ, հայաշնչակ, ու գեղեցիկ կ'երեւին
և են, նոյնքան տգեղ և օտարաշնչակ կը հա-
մարուին նորակազմ Բոնն Գիլմէր ու Կալեան
Միլլա հոմանիշներն:

Այժմ ուսումնական գրոց մէջ գլ. Micaի
իբր ամենէն ընտիր բառեր ընդհանրացած
են Փայլար և Թիթղոն հոմանիշներն:

Թորիոն

Թորիոն անուամբ կը կոչուի 1828ին Պեր-
զէլիսի գտած պարզ մարմինը, սեւ փոշի մ'է
կ'երէն թողլէն Thoria. Նոր տառադարձեալ
բառերէն է: Եւրոպական բառն է, լա.
thorium կամ thorinum, իտ. Torio. Մեր
ամէն գրոց մէջ ընդունուած և հանրացած
է այս տառադարձեալ բառը, որուն առ այժմ
ուրիշ հոմանիշ չի կայ, իսկ տարիներ առաջ
տեսն Սկզբունք Քիմիական գիտութեան 8.
Ս. վաղմանան Պօլիս. տպ. 3ով. Միւհէնտի-
սեան 1853] կոչուած է զուտ տառադարձու-
թեամբ Թորիոմ:

Շարայարեղի

Հ. Ս. ԵՐԵՄ.

~~~~~

ԴԻՄԻԱ

Գ. ՏԵՕԳՄԵՃԵԱՆ

ՊՈԼԻԱՐԻԱ

ՐՈՒՍՃՈՒՔ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՆԷ ԴԷՊ Ի ԱՆԿԻՐԻՄԱ

ՈՒՂԵԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԳՈՒԹԻՒՆՔ

(Հար. տիւն էջ 374 և վերջ)

3 մայիս.

ՍՊՐՈՇԵՄ Թողու Սնկիրիան չորեք-
շաբթի առաւօտ, և կ'ուզեմ հրածեշտի վերջին
սղջնիս տալ շրջակայ գիւղերու մէջ բնակող
այն անձանց՝ որոց հետ ծանօթացայ հոս
այս քիչ ժամանակ կեցած օրերուս մէջ:
Թարմար աղիթ ունեցայ այս յետին շրջ-
ջազայութեանս միջոց տեսնելու Սնկիրիոյ
փառաւոր զորքերը և տաճկական ճոխ զոր-
ծուածքները՝ ոսկւով ասղնեղործուած: Յոյն
պարոնի մը տան մէջ, կը տեսնեմ անա-
գատալնձէ մատ մը, Ճեսցորդ վիթխարի ար-
ձանի մը, և մարմարիտէն գեղեցիկ փոքրիկ
զուլի մը. զեռ ուրիշ բազմաթիւ հողմմեա-
կան դրամներ ալ ունի նա, յորոց ոմանք
շատ յարգի բաներ են:

Ամէն տեղ հիւրընկալեցին զիս ամենայն
ջաղաքաւորութեամբ և անկեղծ սրտով:
Հազիւ թէ տուն մը մտնես, իսկոյն տանու-
տէրն կամ տանտիրինն կը հարմնջէ խա-
հալէ՝ ջաղջրաւենիով միասին, իսկ եթէ մէկն
երեկոյեան դէմ երթայ՝ ընթերցէն առաջ,
կը հրամայեն մասքիքա (անիսոնի տեսակ
մը) ամէն տեսակ փառաւոր պատառիկներով
հանդերձ՝ զոր մեզէ կը կոչեն: Գիւղի մէջ,
գեղացւոց հիւրասիրութիւնն զեռ աւելի ա-
ռաւածեան է: Հազիւ թէ ասոնց տունը կը
մտնես, իսկոյն կ'ողջունեն այս խօսքերով
խօշ կեշտիհիք (բարով եկեր էք), և իսկոյն
կը յանելուն սեն քիճ սին վէ ներէյէ՝ կիտէր-
սին (զու ով ես և ուր կ'երթաս), որ և
իրենց համար աւանդական ձև մ'է մէկու
մը որպիսութիւնը հարցընելու: Ճանապարհ-
հորդ մը եթէ Թուրքի մը տունը երթայ՝ իրեն
համար նա Աստուծոյ զրկուած մէկը կը

համարութի, ուստի և իբրև այսպիսոյ ամենայն պարտուպատշաճ խնամք կը տարուի անոր վրայ, ըստ որում Թուրքն անով կրօնական ճշմարիտ պարտք մը կատարած կը համարուի:

4 մայիս.

Այս առաւօտ, ժամը Տին, երեք պարոններու հետ միասին՝ որոնք կու գան զիս առնելու՝ կը նստինք կառքը երթալ այցելելու համար մերձակայ գիւղերը: Արտաքսապէս կտրելով կ'անցնինք Անկիւրիոյ գեղեցիկ ձամբէ մը, և կտոցը երկու ժամ՝ ճանապարհորդելէն վերջը կը հասնինք տեղերնին: Գիւղերն Հիանալի են և լաւ կերպով մշակուած, գրեթէ բոլորովին պտղատու ծառերու նոսրուած: Մենք կը հիւրընկալուինք հարուստ յոյն պարոնի մը տան մէջ:

Արևելեան տուններն կ'արժեն նկարագրուելուն մը: Գրեթէ ամենքն ալ ունին պարտէզ մը աւելի կամ նոսր գնդաբձակ: Ներս մտաճիղ պէս՝ առջևը կ'ընէ ընդարձակ գաւիթ մը, ուր կ'ախորժին համախառնուիլ յոսանի տնեցիք, հոն կ'ուտեն, կ'աշխատին, կը նստին և կ'անցընեն իրենց ամբողջ օրը: Փառթի մեծ որմերէն միոյն յեցած ճոխ աղբիւր մ'ունին՝ որ իւր վիշտ աւ զովագին ջուրը կը թափէ նոյնպէս ճոխ աւազանի մը մէջ, ուր կը կայտան փոքրիկ կարմիր ձուկերն: ջրոյ անթիւ անհամար ցայտերն ու խաղերն կ'արձըկեն զէպ ի վեր օդի մէջ իրենց քաղցր սրկուածները և ախորժելի կերպով կը զովացնեն նոյն տեղը: Որմոց շորս կողմը կարգաւ դրուած են փափուկ սետիքները (բազմոց), որոց վրայ ընկողմանած կը մնան ամբողջ օրը, ծխելով փառաւոր զլանիկներ, և շաղակրատելով բարեկամաց հետ: Այն ինչ ներս կը անեն, տանուտէրն կ'ողջունէ զքեզ և կը սկսի պատիւներ ընել իւր ընկերաձկ ստացուածքէն: Շատ ճշմարիտ է, թէ արևելցիք իրենց արեան մէջ ունին պերճութեան և շքեղասիրութեան ճաշակը: Տիւղերն ահագին ընդարձակութիւն ունին: Խոհանոցն և համամն (բաղնիք) հեռու են բնակարաններէն և ամարանցիէն հետ միացած են կամարակապով մը: Պարտիզի մէջ կը

տեսնենք տոնածին փոքրիկ տնակ մը, ինծի կ'ըսեն, թէ հոն կ'երթան խահուէն բովելու համար, որպէս զի ամարանցի բնակիչները ծովան չ'ենդուին: Անկէ քիչ մը անդին կանգնած կայ ուրիշ փոքրիկ ամարանց մ'ալ թուրք հիւրերուն համար, եթէ ուզեն իրենց կանանց հետ միասին գալ: Ախորին մէջ կրնան հանգիստ կերպով կենալ երեսուն ձիեր. իսկ հանոցին մէջ կան անթիւ տեսակ հաւեր: Պարտիզի մէջ տեղ տեղ կը տեսնուին սարփինաներ աղբիւրներուն մօտ՝ ուր տաք ժամանակները կու գան զովանալու:

Մինչևեռ այցելութեան ձևակերպութիւնք կը կատարուին, ծառայ մը կու գայ խմացը ներու, թէ նախաճաշիկն պատրաստ է: Կը նստինք սեղանի, որ կը սկսի բազմաթիւ մանր ուտելիքներով. յետոյ կը բերուին պնակներով միս և անուշներ՝ զորս միանգամայն կը բաժնեն. տանուտէրէն ներսեան խնդրելով՝ իրեն կ'իմացնեմ, թէ ես անուշը յետոյ պտուղներու հետ միասին կ'ուտեմ, ապա՝ կու գայ աւանդական փէչաճե, որ և կ'աւետէ ուտելիքներու վերջանալը: Բոլոր այս զանազան կերակուրները կը բաժնուին փոքրիկ բոլորաձև պնակներով: Սեղանն բռնաւորուած է պտուղներով, անուշներով, ծաղիկներով և բազմաթիւ շիշերով: Նախաճաշիկէն վերջը ինծի կը հրամայեն բարկօղի տաճական խահուէի հետ, ամենէն առաջ օրինակ կու տայ տանուտէրն, և կը հրաւիրէ հիւրերը նստիլ բազմոցաց վրայ, ծառայն ձեռքը առած երկու փոքրիկ ափսէ՝ որոց միոյն մէջ զլանիկներ դրուած է, և միւսին մէջ զլանիկներ բռնկցնելու քիչ մը կրակ, շրջան կ'ընէ հոն իւրաքանչիւրին հրամայելով: Քիչ մը խօսակցութենէն վերջը, կը սկսի ընդհանուր թմրութիւն մը՝ գրեթէ ամենքն ալ կը բռնուին սաստիկ քունէ մը՝ որ երկու ժամ կը տևէ: Այս պահուն ինծի միակ ընկեր կը մնայ փառաւոր սպիտակափայլ կատու մը՝ որուն մէջ աչքը կապոյտ և միւսն կարմիր է: Ուշ առնել, յետ մնաց բարեաւ ըսելու տանուտիւրոջ, սաստիկ անձրևով մը կը վերապահանք քաղաքը:

